

# PER LA PAU

Núm. 30 - FEBRER 2017

Empreses i Drets  
humans

ICIP

## SUMARI

### **Introducció**

- Un tema central per a l'ICIP

### **Articles centrals**

- Cap a un tractat vinculant
- Plans d'Acció Nacionals
- Una inversió que val la pena
- Empreses i violació de drets humans a Guatemala
- El camí català

### **Recomanem**

- Materials i recursos d'interès recomanats per l'ICIP

### **Tribuna**

- Europa i Àfrica: guerres i paus que ens afecten
- PBI: Fent visible la intrahistòria de les persones que lluiten per la pau

### **Entrevista**

- Entrevista a Shawna Bader-Blau, directora executiva de Solidarity Center

### **Sobre l'ICIP**

- Notícies d'actualitat, activitats i publicacions

## INTRODUCCIÓ

# Un tema central per a l'ICIP

**Antoni Pigrau / Maria Prandi**

Antoni Pigrau és director del programa “Conflictes armats: dret i justícia” de l'ICIP /  
Maria Prandi és fundadora de Business and Human Rights

El segle XX va viure, en l'àmbit de les relacions internacionals, un autèntic procés d'auge i caiguda de l'Estat com a principal actor. Al llarg del segle la realitat de l'Estat es va anar estenent com a eix vertebrador que permetia entendre el món i les relacions que s'hi donaven. Al 1920 tant sols 42 Estats formaven part de la Societat de Nacions (el precedent de les Nacions Unides), mentre que actualment hi ha 195 Estats membres que representen el 99% de la població mundial<sup>1</sup>. Durant moltes dècades, els debats sobre la política internacional i el poder mundial pivotaven necessàriament al voltant del paper dels Estats en relació als conflictes, la geopolítica o altres esdeveniments, i tot tenia una lectura en clau estatocèntrica amb la preeminència dels Estats com a gairebé els únics actors en les relacions internacionals.

Però, al llarg del segle XX i principis del XXI, una altra realitat va anar guanyant terreny i el paper preeminent dels Estats en el sí de les relacions internacionals va anar perdent la seva rellevància. Altres actors intergovernamentals o internacionals, com ara les organitzacions internacionals (Nacions Unides, Fons Monetari Internacional, Unió Europea...) però, també actors privats, van començar a guanyar terreny en les diferents esferes de poder posant en qüestió l'estato-centrisme vigent. A tall d'exemple, el 2016 la companyia amb més ingressos del món, Walmart, superava el PIB de la 24ena economia del planeta, Bèlgica. I el que també havia estat, en aparença, patrimoni exclusiu dels estats -la protecció, i alhora la violació, dels drets humans - també va passar a mans d'altres actors com ara les grans corporacions.

Des dels seus inicis l'ICIP s'ha interessat per aquesta evolució i per la importància del paper de les empreses en tot allò relacionat amb els conflictes i la pau. Des del programa d'actuació "Conflictes Armats, Dret i Justícia" aquest interès ha quedat palès de diverses maneres. La més evident ha estat el procés de creació de la xarxa internacional de recerca sobre el paper de les empreses en els conflictes armats i la violació dels drets humans (BCHR Network, per les seves sigles en anglès). Ja l'octubre de 2011, l'ICIP va convocar una primera conferència a Barcelona, dedicada a analitzar el paper i les responsabilitats de les empreses en situacions de conflicte com a agenda emergent d'investigació. La conferència es va centrar en el paper de les empreses en relació a tres centres d'interès: el mercat d'armes internacional; la provisió de serveis militars i de seguretat; i el segment del sector privat, ja sigui nacional o multinacional, que "fa negocis" en zones en conflicte, en particular en relació amb l'explotació i el comerç lícit o il·lícit dels recursos naturals.

## **“ La creació de la xarxa internacional de recerca BCHR demostra l'interès de l'ICIP per la relació entre empreses i drets humans ”**

Dos anys més tard, el gener 2013, es va dur a terme una segona conferència també a Barcelona. Els participants van mostrar un gran interès en la creació d'una xarxa que se centraria en tres grans dimensions i les seves connexions: les empreses, els conflictes i els drets humans. La seva principal contribució hauria de ser vincular i potenciar els coneixements aportats fonamentalment des de l'acadèmia i des de les organitzacions no governamentals.

La tercera conferència va tenir lloc al novembre de 2014 a Londres, amb el suport d'Amnistia Internacional. En aquesta ocasió, es va presentar i discutir un esborrany del document fundacional de la xarxa. També es va acordar la creació de la pàgina web i d'un butlletí mensual en fase de proves, així com l'obertura d'un procediment d'inscripció a la xarxa.

La quarta conferència, que va tenir lloc a Ginebra el novembre de 2015 amb el suport del Centre de Ginebra per al Control Democràtic de les Forces Armades (DCAF), va formalitzar la fundació de la Xarxa Internacional sobre Empreses, Conflictes i Drets Humans com a espai que busca enfortir els llaços entre els investigadors que treballen en aquests temes a partir d'una varietat de disciplines, així com entre els investigadors i les organitzacions de la societat civil. Les principals activitats que pretén desenvolupar la xarxa són: a) celebrar una conferència anual; b) compartir informació i resultats de la recerca, tot fomentant l'intercanvi d'informació entre els membres de la xarxa i amb el públic en general; c) impulsar projectes d'investigació conjunta entre els membres i / o en col·laboració amb altres organitzacions; i d) dur a terme altres activitats com l'organització de conferències, esdeveniments, cursos, seminaris o publicacions.

Finalment, el novembre de 2016 ha tingut lloc, també a Ginebra i de nou amb el suport de DCAF, la cinquena de les conferències de la xarxa. S'han confirmat quatre grups de treball oberts, centrats, respectivament en els temes d'empreses privades militars i de seguretat; drets sobre la terra i conflictes socials; empreses i construcció de pau, i comerç d'armes. En aquests moments la xarxa compta amb 159 persones inscrites, de 26 països i que pertanyen a 129 institucions diferents, i té el potencial per esdevenir un espai de debat i de generació de coneixement enormement profitós al voltant d'uns problemes que estan prenent una dimensió molt important en la caracterització dels conflictes actuals.

**“ BCHR té el potencial per esdevenir un espai de debat i de generació de coneixement enormement profitós ”**

Un altre exemple del compromís de l'ICIP amb l'estudi del paper de les empreses és aquesta pròpia revista que ara, per quarta vegada, tracta temes relacionats amb el món empresarial: el 2011 ja ho va fer amb el número “Empreses militars i de seguretat privada”; el 2012, amb el títol “Empreses i conflictes”; i el 2013, amb el número



“Conflictes pels recursos”. En l'edició que presentem ara ens centrem en la relació entre empreses i drets humans. En el primer article, Nomonde Nyembe i Khuraisha Patel aborden el procés de creació d'un tractat vinculant destinat a regular les activitats de les empreses en aquest àmbit; seguidament, Claire Methven O'Brien fa balanç dels anomenats Plans d'Acció Nacionals sobre Empresa i Drets Humans aprovats per una desena de països, mentre que els dos articles següents pretenen ser la cara i la creu: Richard Karmel aborda l'oportunitat que representa per a les empreses la inclusió dels drets humans en el seu funcionament i Rafael Maldonado ens presenta els casos de defensors de drets humans amenaçats per activitats empresarials a Guatemala. Aquest article reflexa, en particular, la gravetat de la situació a Guatemala, on aquells que s'enfronten als grans projectes extractius miners, que gaudeixen del suport del govern del país, viuen en perill. En l'últim article, ja en clau més local, Michela Albarello ens parla del “camí català” cap a l'aprovació d'un centre d'estudi i avaluació sobre els impactes de les empreses catalanes amb inversions a l'exterior.

El monogràfic l'acabem amb una entrevista amb Shawna Bader-Blau Executive, directora executiva de Solidarity Center, una ONG internacional dedicada a la formació i millora de les condicions laborals arreu del món, especialment als països en desenvolupament. També hem inclòs, a l'apartat “Recomanem”, una sèrie de recursos que permeten aprofundir la relació entre les empreses i la protecció i/o violació dels drets humans.

Per acabar, la revista es completa amb dos articles d'opinió a l'apartat “Tribuna”. D'una banda, Jordi Palou-Loverdos commemora els 20 anys de l'assassinat de missioners catalans a Ruanda i, de l'altra, Virginia Mazuela ens parla de la trajectòria de l'ONG Brigades Internacionals de Pau, guanyadora del Premi ICIP Constructors de Pau 2016, pel seu suport als defensors dels drets humans.

1. Hi ha 10 estats més sense reconeixement internacional i 39 territoris dependents.

Fotografia : Conferència anual de BCHR Network, 2016 (Ginebra)

© Generalitat de Catalunya

## ARTICLES CENTRALS

# Cap a un tractat vinculant

**Khuraisha Patel i Nomonde Nyembe**

Centre for Applied Legal Studies, Universitat de Witwatersrand, Sud-àfrica

Tradicionalment, els tractats internacionals sobre drets humans estableixen que els Estats són els responsables de la protecció i el respecte dels drets dels seus ciutadans, i posen l'accent en la importància que té la rendició de comptes en l'autèntic compliment d'aquests drets. Tanmateix, el procés de globalització ha afavorit el desenvolupament de les entitats empresarials i això ha suposat l'augment dels efectes negatius sobre els drets humans. Aquests canvis en relació als actors globals i a les repercussions de les seves activitats contrasten amb el fet que les obligacions relatives als drets humans continuen centrades en l'àmbit dels Estats, fet que ocasiona una sèrie de deficiències en la normativa i la governança sobre aquesta matèria i planteja la qüestió de si les empreses haurien de ser també responsables de la protecció i el respecte dels drets humans.

Aquest article descriu en primer lloc els recents intents de la comunitat internacional per resoldre les deficiències en la normativa i la governança relatives a les interaccions entre empreses i drets humans, i se centra després en l'establiment del Grup de Treball Intergovernamental (d'ara endavant IGWG, per les seves sigles en anglès) de Composició Oberta sobre Empreses Transnacionals i altres Empreses Comercials en l'Esfera dels Drets Humans. També planteja quina forma hauria de tenir l'IGWG i quin hauria de ser el contingut normatiu i jurisprudencial del tractat.

L'any 2008 com a resposta a les creixents preocupacions per les repercussions de les activitats de les empreses en relació als drets humans, el Consell de Drets Humans de les Nacions Unides va nomenar un Representant Especial del Secretari General de les Nacions Unides sobre els drets humans i les empreses transnacionals i altres

empreses comercials amb l'objectiu que investigués la dinàmica i els efectes d'aquesta relació<sup>1</sup>. El Representant Especial va proposar el ja conegut marc "Protegir, Respectar i Reparar" relatiu a les empreses i els drets humans, que encomana als Estats el deure de protecció contra la vulneració dels drets humans per part de tercers, incloses les empreses, i imposa a les entitats empresarials la responsabilitat de respectar els drets humans. Es requereix tant als Estats com a les empreses que possibilitin solucions per a les persones afectades per les seves conductes.

## **“ La ineficàcia dels plans d'acció nacionals han motivat les crides a favor d'un tractat vinculant sobre empreses i drets humans ”**

El 2011, aquest marc de tres vèrtexs es va concretar en els Principis Rectors sobre les Empreses i els Drets Humans de l'ONU aprovats pel Consell de Drets Humans. L'objectiu d'aquests Principis Rectors és proporcionar una norma mundial per abordar i provar d'evitar els efectes negatius que les activitats empresarials poden causar en els drets humans. En els últims anys, els Estats han impulsat la implementació d'aquests principis mitjançant plans d'acció nacionals específics per a cada país<sup>2</sup>. Els instruments esmentats anteriorment situen en primer pla l'obligació de les empreses transnacionals de respectar les normes relatives als drets humans i han estat criticats per la seva ineficàcia a l'hora de responsabilitzar les empreses multinacionals per les violacions de drets humans comeses per elles mateixes o en el seu benefici<sup>3</sup>.

La ineficàcia d'aquests instruments de *soft law*<sup>4</sup> va motivar les crides a favor d'un tractat vinculant sobre empreses i drets humans, i va donar com a resultat, el 2014, l'aprovació de la Resolució 26/9 per part del Consell de Drets Humans, que va establir el Grup de Treball Intergovernamental (IGWG). D'acord amb el seu mandat, l'IGWG ha d'elaborar un instrument legalment vinculant que reguli, en el marc del dret internacional en matèria de drets humans, les activitats de les empreses transnacionals i altres empreses comercials. En les dues primeres sessions del grup, el 2015 i el 2016, van tenir lloc debats entre Estats, ONG, acadèmics, representants



d'empreses i representants de les comunitats afectades sobre el contingut i la naturalesa del tractat proposat. El nivell de resposta de l'ONU a les preocupacions relatives als drets humans, que ha conduït a l'inici d'aquest procés, és certament lloable, però per garantir que el tractat vinculant no es converteixi en una arma més de l'ineficaç arsenal contra la impunitat de les empreses és necessari, en primer lloc, que la composició de l'IGWG i els seus debats siguin representatius i, en segon lloc, que les disposicions essencials del tractat es fonamentin en una base filosòfica i normativa sòlida.

## **“ El tractat vinculant s’ha de basar en tres enfocaments interrelacionats: gènere, igualtat i raça ”**

Pel què fa al primer punt, el grup de treball ha de comptar amb col·laboradors de diferents disciplines però, a més, és primordial que els participants estiguin diversificats en termes de gènere, raça, procedència geogràfica i pertinença a diferents grups minoritaris i comunitats afectades<sup>5</sup>. Els drets d'aquests grups i comunitats són, generalment, els primers afectats pels efectes de les activitats empresarials. Per això, el fet d'incloure la seva veu donarà més legitimitat al procés d'elaboració del tractat. Incorporar diferents punts de vista contribuirà a la creació d'un tractat integral: a través de les experiències vitals dels participants, els redactors podran prendre consciència de la veritable naturalesa i abast de les deficiències de la normativa i la governança a què s'han d'enfrontar les persones, la qual cosa ajudarà a desenvolupar mecanismes de reparació adequats i efectius.

En relació amb el contingut del tractat, les contribucions rebudes pel grup de treball han evidenciat la necessitat que aquest tingui molt en compte les repercussions desiguals en termes de gènere de les activitats empresarials i les conseqüències agreujades per als països del sud, amb rendes baixes i en situació de conflicte. Amb aquesta finalitat, es recomana que el tractat es basi en tres enfocaments que estan interrelacionats: gènere, igualtat i raça. Un enfocament de gènere pot imposar

obligacions proactives a les empreses que afrontin temes recurrents, com les diferències salarials, la falta de seguretat en el lloc de treball, la violència i la discriminació contra les dones i la identitat de gènere i les minories sexuals. A més, aquest enfocament permet establir vincles entre els desplaçaments a gran escala de dones des de punts vitals de subsistència i la feminització de la pobresa.

L'ús d'un enfocament igualitari i de raça pot servir per desconstruir la naturalesa d'índole racial de l'explotació econòmica i dels recursos humans en què, sovint, es basen les empreses del nord, les activitats de les quals es fonamenten en l'explotació dels recursos naturals i humans dels països receptors menys desenvolupats. Les inadequades institucions nacionals, les incerteses respecte de les regulacions nacionals, el feble estat de dret i la competència per retenir les inversions que exerceixen els Estats receptors són característiques de molts països. Aquests factors, combinats amb les pressions dels Estats de les companyies inversores han permès, sovint, que les empreses puguin aprofitar-se dels Estats receptors sense haver de retre comptes dels efectes de les seves activitats sobre els drets humans. Aquests tres enfocaments (gènere, igualtat i raça) presenten un posicionament integral davant les empreses i els drets humans i reconeixen que els efectes en els drets humans poden variar en funció de les diferents identitats de la persona afectada.

## **“ S’haurien d’imposar obligacions positives a les empreses encaminades a protegir, reparar i respectar els drets humans en casos de violació directa o indirecta ”**

Finalment, pot fer-se una triple recomanació respecte al contingut de les disposicions fonamentals del tractat a fi que englobin els esmentats enfocaments<sup>6</sup>. En primer lloc, en vista de la indivisibilitat i la interrelació dels drets humans, el tractat hauria de garantir la protecció de tots els drets humans per sobre de la protecció dels drets dels inversors. En segon lloc, és crucial que hi hagi un mecanisme de rendició de comptes i reparació que sigui accessible, equitatiu, efectiu, previsible i transparent perquè es

produeixi un canvi substancial de l'*statu quo* quant a la responsabilitat de les empreses. Finalment, s'haurien d'imposar a les empreses obligacions positives encaminades a protegir, reparar i respectar els drets humans quan directament o indirectament existeixi violació o retrocés respecte a la seva observació.

L'avenç en el desenvolupament d'un tractat vinculant sobre empreses i drets humans és vist com un pas molt positiu cap a l'efectiva responsabilitat de les empreses. Ara bé, per poder aprofitar plenament l'abast d'aquest instrument, és essencial que el grup de treball continuï tenint un enfocament inclusiu i integral en els debats del projecte de tractat.

1. Els intents anteriors de regular els efectes negatius de les activitats empresarials sobre els drets humans inclouen la Declaració tripartida de l'OIT, els Principis Sullivan i els projectes de normes de la Subcomissió de les Nacions Unides sobre les Responsabilitats de les Empreses Transnacionals.

2. Nota de l'editor: vegeu l'article "[Plans d'Acció Nacionals](#)", de Claire Methven O'Brien publicat en aquesta mateixa revista.

3. Nota de l'Editor: fa referència a una norma internacional de no d'obligat compliment i principalment declarativa.

4. Robinson "International Obligations, State Responsibility and Judicial Review under the OECD Guidelines for Multinational Enterprises Regime" 30(78) (2014) *Utrecht Journal of International and European Law* 68, 73.

5. Nyembe "Progress and Challenges to the Process of the Binding Treaty" (2016), presentació al 5è Fòrum Anual sobre Empresa i Drets Humans, Ginebra.

6. Nyembe, op. cit.

Fotografia (CC) : PROIIP Photo Archive

© Generalitat de Catalunya

## ARTICLES CENTRALS

## Plans d'Acció Nacionals

**Claire Methven O'Brien**

Danish Institute for Human Rights

Malgrat els recents esforços per posar distància política entre ells, els Estats Units i Alemanya continuen tenint moltes coses en comú. Per exemple, el desembre passat tots dos van posar en marxa els seus primers plans d'acció nacionals (PAN) sobre empreses i drets humans, fet que els convertia en el dotzè i tretzè país en fer-ho des de la publicació del primer pla d'acció, el 2013. El Regne Unit, els Països Baixos, Dinamarca, Noruega, Suècia, Itàlia, Colòmbia i Suïssa figuren entre els Estats que també han publicat els seus plans. Segons les Nacions Unides, actualment hi ha en marxa el desenvolupament de plans d'acció per part dels governs de vint països més arreu del món, a l'Àfrica, Àsia, Amèrica Llatina i Europa<sup>1</sup>. Aquest impuls s'ha produït arran de les crides efectuades per diversos organismes, entre els quals el Consell de Drets Humans de l'ONU (2014), el Consell d'Europa (2014) i la Unió Europea (2011).

Tots els plans d'acció nacionals publicats prenen com a punt de partida els Principis Rectors de les Nacions Unides sobre Empreses i Drets Humans (UNGP, per les seves sigles en anglès), juntament amb altres normes que comprenen una dimensió empresarial i de drets humans, com les Línies Directrius de l'OCDE per a Empreses Multinacionals i les obligacions dels Estats derivades de convencions internacionals de drets humans. En cadascun dels casos, el PAN afirma el compromís del Govern amb les tres normes fonamentals: que els Estats tenen el deure de protegir les persones contra la vulneració dels drets humans en l'àmbit de les empreses; que les empreses han de respectar els drets humans; i que les víctimes han de poder obtenir reparacions accessibles i eficaces. Seguidament, cada PAN enumera, de forma més o menys sistemàtica, les polítiques i mesures institucionals que ja són vigents o que estan en projecte, a nivell nacional, per donar compliment a aquests compromisos sobre drets

humans i empreses.

## **“ L’impuls en la implementació dels principis sobre empreses i drets humans a nivell nacional, encara que lluny de ser universal, pot considerar-se un èxit ”**

Més enllà d’aquest nucli comú, els PAN varien considerablement. Per exemple, en relació als Principis Rectors de les Nacions Unides que escullen per abordar l’àmbit del “Pilar I”, el deure dels Estats de protegir les persones contra els abusos empresarials, la majoria dels PAN tracten d’alguna manera el tema de la contractació pública (UNGP 6), mentre que pocs parlen de la privatització dels serveis públics (UNGP 5). A més, com és natural, els contextos locals determinen els temes que prioritza cada pla d’acció nacional. El d’Itàlia, per exemple, aborda els contractes laborals irregulars i l’explotació al sector agrícola, mentre que el de Colòmbia examina els desafiaments específics d’un entorn de transició postconflicte.

Una altra diferència important entre països rau en la manera en què els governs arriben al “producte acabat”. En alguns casos (per exemple a Xile, Alemanya i Escòcia) s’ha encarregat a organismes independents la realització d’estudis de base que examinin sistemàticament, i des d’una posició de neutralitat, fins a quin punt les lleis i polítiques d’un país estan d’acord amb els UNGP. En d’altres, s’han dut a terme tallers o entrevistes amb actors seleccionats d’empreses i de la societat civil i amb experts a fi de recopilar informació i conèixer les seves idees (Noruega, Països Baixos, Regne Unit, Irlanda). D’altres, han sol·licitat formalment la contribució d’organismes preexistents amb competències pertinents i en què participen actors de múltiples àmbits. El Govern francès, per exemple, ha sol·licitat recomanacions a la Plataforma per a la Responsabilitat Social Empresarial (RSE). A més, diversos Governos han establert comitès interdepartamentals com una forma de promoure la implicació institucional de tot el Govern al PAN i no només del ministeri encarregat de dirigir el procés.

Pocs anys després de l'aparició dels Principis Rectors de les Nacions Unides, aquest impuls en la implementació a nivell nacional, encara que estigui lluny de ser universal, pot considerar-se un èxit, tant respecte al marc “Protegir, Respetar i Reparar” com pel què fa al PAN com a nova modalitat de governança dels drets humans. Al cap i a la fi, els tractats de drets humans com la Convenció Internacional sobre Drets Civils i Polítics i la Convenció Internacional sobre Drets Econòmics, Socials i Culturals van tardar deu anys a obtenir prou ratificacions per entrar en vigor. D'altra banda, els esforços dels Estats per supervisar i informar sobre la implementació d'aquests instruments van, en molts casos, molt per darrere.

## **“ Els PAN permeten establir un diàleg obert i dinàmic entre els múltiples actors implicats ”**

Una de les principals virtuts dels UNGP i dels PAN és que redueixen les “barreres d'entrada” al terreny de les empreses i els drets humans: permeten als governs posar en marxa la incorporació dels UNGP a les lleis, polítiques i programes corresponents sense impediments generats per les expectatives que tots els aspectes s'han de complir per endavant. Una altra de les seves virtuts és que els processos dels PAN permeten establir, des del principi, un diàleg obert i dinàmic entre els múltiples actors implicats com a forma de rendició de comptes i com a catalitzador de la implementació, mentre que en el context de processos més formals de supervisió dels drets humans, la implicació dels actors de la societat civil ha requerit anys, de vegades fins i tot dècades.

Tanmateix, des d'un altre punt de vista, la flexibilitat inherent a l'enfocament dels PAN és també una debilitat. Fins ara, pocs plans s'han traduït en compromisos legislatius. Respecte a la diligència deguda en matèria de drets humans de les empreses -el tema central dels UNGP-, per exemple, la majoria opten per fomentar la sensibilització, les eines i el desenvolupament de capacitat abans que establir noves obligacions per a les empreses. De fet, alguns PAN sembla que evitin promoure noves iniciatives i prefereixin reflexionar sobre accions anteriors que poden vincular-se a posteriori als UNGP, més que formular un programa d'implementació proactiu. De la mateixa manera s'ha omès,

gairebé per complet, un compromís real amb alguns temes importants, com la millora de l'accés a les reparacions legals de les víctimes.

Aquestes deficiències són motiu de preocupació, però, justifiquen l'abandonament dels UNGP i els PAN? Amb la perspectiva d'un tractat comercial i de drets humans a l'horitzó, alguns poden sentir-se temptats d'arribar a aquesta conclusió.

Aquí, en canvi, suggerim que aquesta valoració és prematura. Si bé el seu impacte no ha estat òptim, els PAN ja han obtingut resultats significatius en comparació amb l'historial d'esforços estatals d'implementació de drets humans mitjançant els instruments vinculants esmentats anteriorment.

## **“ Si bé el seu impacte no ha estat òptim, els PAN ja han obtingut resultats significatius en comparació amb l'historial d'esforços estatals d'implementació de drets humans ”**

Les deficiències actuals dels plans d'acció nacional fan necessari redoblar la pressió per exigir que s'enforteixin en els països on ja s'han desenvolupat, i per dur a terme intervencions primerenques i estratègiques per definir anticipadament uns paràmetres mínims acceptables en relació amb el seu procés i contingut en els països en què el projecte encara no s'ha iniciat.

Mereix també un examen més a fons la possibilitat d'establir un diàleg o un mecanisme d'examen entre iguals sobre drets humans i empreses, entre els Estats, però que impliqui activament els actors involucrats, a nivell regional o internacional. Els estudis deliberatius i de governança transnacional indiquen que fomentant l'intercanvi i l'avaluació de la informació entre els Estats, per exemple, sobre la base d'un marc comú, amb els mateixos indicadors i aprofitant la dinàmica competitiva, aquests processos tenen el potencial de promoure la convergència en les pràctiques nacionals. Aquesta convergència pot fins i tot produir-se en els àmbits en els quals hi



ha manca de consens sobre la necessitat d'establir obligacions legals o sobre quin hauria de ser el seu contingut, i en els casos en què les solucions universalment aplicables a problemes complexos són difícils de trobar.

És interessant assenyalar que el Consell d'Europa, a través d'una recomanació aprovada el 2016 que demana l'intercanvi d'informació per part dels Estats sobre els PAN, ha proporcionat una finestra d'oportunitat per al llançament d'aquest procés a l'escenari europeu<sup>2</sup>. En un context polític regional en el qual els drets humans estan cada vegada més amenaçats i en el que les oportunitats d'obrir nous enfocaments i involucrar nous actors en el suport als drets humans semblen ser escasses, aquesta finestra s'hauria d'aprofitar.

1. Més informació [aquí](#)

2. Més informació [aquí](#)

Fotografia (CC) : Foreign and Commonwealth Office

© Generalitat de Catalunya

## ARTICLES CENTRALS

# Una inversió que val la pena

**Richard Karmel**

Responsable Global d'Empreses i Drets Humans, Mazars LLP

Quan s'esmenten els drets humans en contextos empresarials la reacció inicial sol ser: "I això què té a veure amb nosaltres?". Sis anys després de l'aprovació dels Principis Rectors sobre Empreses i els Drets Humans per part del Consell de Drets Humans de les Nacions Unides, la majoria de les empreses encara no ha abordat la qüestió de si les seves activitats podrien causar, o estar relacionades, amb violacions dels drets humans. Els Estats han actuat amb lentitud a l'hora d'impulsar aquests principis i han fet poc o res per aprovar lleis o reglaments sobre aquesta qüestió. I si hi ha hagut algun moviment en aquest àmbit ha estat gràcies a la Unió Europea (UE), que ha requerit als seus 28 Estats membres plans nacionals d'acció (PNA) destinats a fomentar la incorporació dels Principis Rectors sobre Empreses i Drets Humans. Irònicament, arran de la decisió del Brexit, va ser el Regne Unit qui primer va publicar el seu PNA i, fins i tot, ha tingut temps de fer una segona versió mentre que molts altres Estats de la UE<sup>1</sup> encara no han fet res. Ara bé, els PNA tampoc no són la panacea ni comportaran reformes radicals en les empreses. Com que no impliquen sancions, en el millor dels casos tan sols augmenten la consciència sobre la manera en què les empreses tenen un paper important en la protecció de les persones vulnerables del planeta.

Els Principis Rectors estableixen clarament l'obligació de les empreses de respectar els drets humans i, fins i tot, proporcionen orientacions relatives al procés de "diligència deguda" sobre com ho han de fer. El marc de presentació d'informes d'aquests principis <sup>2</sup> (una iniciativa de Mazars i Shift posada en marxa el febrer de 2015), "ajuda les empreses a fer-los operatius", en paraules del professor John Ruggie, autor dels principis.

## Regulació i legislació

No és realista esperar que les empreses implementin, de la nit al dia, marcs i processos plenament desenvolupats per evidenciar el seu respecte pels drets humans. Però sí que és raonable pretendre que totes les empreses reconeguin si les seves activitats i les dels seus proveïdors són potencialment perjudicials per a les persones. Alhora, aquest reconeixement pot ser justament la barrera que impedeixi que més empreses emprenguin aquest procés. O bé les empreses no creuen que les seves activitats puguin perjudicar les persones o, si ho fan, no pensen que sigui important. Dos punts de vista que són erronis.

**“ No és realista esperar que les empreses implementin, de la nit al dia, marcs i processos plenament desenvolupats per evidenciar el seu respecte pels drets humans ”**

Quan s'implanta una nova regulació, o es donen orientacions d'aplicació voluntària, inevitablement les empreses ho veuen com un nou cost i com un tràmit burocràtic a evitar en la mesura del possible. En matèria de drets humans, la qüestió és diferent ja que no és només un cost intern que dona un benefici extern, sinó també un cost intern que dona un benefici intern. El repte és convèncer les empreses que, com a resultat de la seva implementació, milloraran els seus beneficis i el seu valor.

Durant l'any 2016, a diversos països d'Europa i a la pròpia UE s'han promulgat normes i lleis, o se n'ha anunciat l'aprovació imminent:

- Al Regne Unit, la Modern Slavery Act (Llei de l'Esclavitud Moderna) exigeix a totes les empreses amb una facturació superior a 36 milions de lliures que facin una declaració en la qual especifiquin les mesures que estan prenent per eradicar l'esclavitud i el tràfic de persones de la seva organització i de la seva cadena de subministrament.

- A França, les empreses cotitzades més importants tenen l'obligació de publicar un "pla de vigilància" que ha d'incloure informació sobre com respecten els drets humans dins la seva organització i en la seva cadena de subministrament. L'incompliment d'aquesta obligació podria suposar una multa de fins a 10 milions d'euros.
- A Suïssa, hi ha hagut demandes ciutadanes de modificacions legislatives<sup>3</sup> perquè les empreses hagin d'establir els mecanismes necessaris en matèria de drets humans.
- La Directiva d'Informació no Financera de la UE, prevista per al 2017, exigirà que totes les empreses cotitzades de més de 500 treballadors divulguin informació sobre la seva evolució, resultats, situació i impacte de la seva activitat en relació amb el respecte dels drets humans.

Mentre que els Principis Rectors, que podrien considerar-se una *soft law*<sup>4</sup>, van donar peu a què es comencés a parlar del tema el 2011, aquestes lleis, més dures, constitueixen un catalitzador per aconseguir una acceptació més àmplia.

**“ El repte és convèncer les empreses que la  
implementació dels principis sobre drets  
humans millorarà els seus beneficis i el seu valor  
”**

## **Oportunitats per a una major rendibilitat**

Seria un error que les empreses veiessin el respecte dels drets humans merament com un tema d'obligat compliment. Perquè si ho veuen així és poc probable que les persones per a les quals s'estableixen les orientacions i les lleis i les pròpies empreses en surtin beneficiades. En canvi, si les organitzacions ho perceben com una oportunitat per impulsar la cultura de l'empresa, per augmentar el compromís amb el conjunt de persones interessades i per oferir més respecte als seus empleats, aleshores podran constatar els beneficis potencials en diferents àrees:

**1. Compromís amb els empleats.** Quan les empreses entenen les necessitats dels seus treballadors i els ofereixen condicions de treball dignes (sense persecució o discriminació i amb un salari just) el més probable és que els empleats siguin més productius i que no es plantegin marxar. Segons un estudi del Center for American Progress, perdre un treballador pot costar a l'empresa entre el 16% del seu salari -en cas d'una persona que treballa per hores- i el 213% del salari - en el cas d'algú que ocupi un lloc molt qualificat<sup>5</sup>

**2. Compromís amb els proveïdors.** El 1996, Tariq, un nen de 12 anys, va sortir a la llum cosint pilotes de futbol per a un proveïdor de Nike. Des d'aleshores moltes de les companyies més grans del món han publicat codis de conducta de proveïdors, en els que se'ls especifica que han de tractar els seus treballadors de manera justa i no han de vulnerar els drets humans. Tanmateix, molts d'aquests codis de conducta han estat poc més que paraules i la verificació de la seva eficàcia ha estat escassa.

A finals del 2015, a Indonèsia, em vaig reunir amb el cap d'adquisicions d'Àsia d'una empresa global de fabricació de peces de vestir que s'havia ocupat activament del respecte dels drets humans en la seva cadena de subministrament. Les explicacions que em va donar van ser contundents. Des que l'empresa va començar a implementar el marc de presentació d'informes dels Principis Rectors sobre Empreses i Drets Humans, que requeria un major compromís i comprensió de les limitacions i expectatives dels seus proveïdors, es van reduir els problemes de la cadena de subministrament i va augmentar la qualitat dels productes, cosa que, després, es va traduir en un augment de la rendibilitat. Si bé és difícil establir una correlació directa, no és desassenyat pensar que el principi de més compromís i comprensió va conduir a una millora dels resultats empresarials.

**“ Quan les empreses ofereixen condicions de treball dignes el més probable és que els empleats siguin més productius ”**

**3. Compromís amb els inversors.** Goldman Sachs va crear fa uns anys una gran base de dades pròpia amb dades financeres i no financeres que utilitza en el marc de la iniciativa GS Sustain. Ha analitzat vuitanta companyies globals durant un període de dos anys i ha constatat que les empreses que van informar sobre les seves pràctiques en les àrees mediambiental, social i de governança van superar l'índex MSCI World en un 18% en l'esmentat període. Com assenyalen Bob Eccles i Michael Krzus al seu llibre *One Report*, malgrat que Goldman Sachs va indicar que “no es va trobar correlació entre els nivells dels criteris mediambiental, social i de governança i la cotització de les seves accions”, la conclusió va ser que un bon funcionament en aquestes àrees “és un bon indicador general de la qualitat de la gestió d'una empresa respecte a altres empreses similars”.

A més, un article publicat l'octubre de 2016 a la revista Harvard Business Review exposava:

“Cada vegada resulta més evident que les empreses sostenibles obtenen resultats financers positius i els inversors estan començant a valorar-les més. Arabesque i la Universitat d'Oxford van analitzar la literatura acadèmica relativa a sostenibilitat i als resultats de les empreses i van constatar que, dels 200 estudis analitzats, el 90% sostenien que les bones pràctiques en les àrees mediambiental, social i de governança disminuïen el cost del capital, el 88% revelaven que les esmentades bones pràctiques donaven lloc a millors resultats operatius i el 80% posaven de manifest que hi havia una correlació positiva entre la cotització de les accions i les bones pràctiques en matèria de sostenibilitat”.

**4. Compromís amb els clients.** D'acord amb la teoria dels negocis, l'element clau per a una empresa és aconseguir i retenir clients. Una vegada que una empresa té un client, ha d'esforçar-se perquè l'experiència d'aquest sigui excepcional i això significa, sovint, fer que sigui el més personal possible. Dubto que en el passat el respecte dels drets humans hagi estat una prioritat a l'hora de plantejar l'experiència del client. Però ara que la transparència és cada vegada més rellevant, la integritat empresarial, el comportament ètic (inclòs el respecte dels drets humans) i la cultura impregnaran la percepció de l'experiència gaudida pel client. Les empreses que siguin vistes com a causants, directament o indirectament, de violacions dels drets humans i tinguin un

procediment per abordar aquest problema per sota del nivell esperat correran el risc de perdre els seus clients. Tenint en compte les creixents exigències en temes d'informació i l'ampli ús de les xarxes socials, cada vegada més i més clients tindran en consideració aquestes qüestions a l'hora de prendre les seves decisions de compra, ja sigui conscientment o inconscient.

## **L'evidència és concloent**

Si les empreses han de demostrar que respecten els drets humans en les seves organitzacions i en les seves cadenes de subministrament, només hi ha un camí possible. Les creixent regulació obligarà la majoria de les empreses cotitzades de la UE (incloent el Regne Unit!) a informar sobre drets humans. Amb el temps, això formarà part dels requisits socials que hauran de complir per poder exercir les seves activitats. A més, aquest procés afectarà igualment les nombroses companyies que componen les enormes cadenes de subministrament de les multinacionals. Com més aviat les empreses assumeixin les seves responsabilitats morals en la protecció de les persones a les quals poden posar en situació de risc amb les seves activitats, enlloc d'ignorar-les, més aviat constataran els molts beneficis que això comporta i ajudaran a preservar el seu futur a llarg termini.

1. Nota de l'editor: entre aquests països hi ha Espanya.

2. Més informació [aquí](#)

3. Més informació [aquí](#)

4. Nota del traductor: fa referència a una norma internacional de no obligat compliment i principalment declarativa.

5. Més informació [aquí](#)

Fotografia (CC) : SEIU

© Generalitat de Catalunya

## ARTICLES CENTRALS

## Empreses i violació de drets humans a Guatemala

**Pedro Rafael Maldonado Flores**

Centre d'Acció Legal-Ambiental i Social de Guatemala (CALAS)

A Guatemala els defensors i defensores de drets humans que protegeixen el territori, l'ambient, l'aigua i els recursos naturals davant de la imposició de projectes extractius miners viuen una constant repressió estatal i empresarial. Els empresaris i sectors tradicionals veuen en la lluita per la defensa de l'aigua i els recursos naturals veritables “opositors al desenvolupament”, mentre el govern els defineix extraoficialment com a “enemics de l'Estat”. Només als departaments de Santa Rosa i Jalapa (al nord-est del país) on es va imposar el projecte miner “El Escobal”, almenys 125 defensors i defensores de drets humans van ser criminalitzats de manera il·legal per part de la Policia Nacional Civil. El mateix va passar amb el cas de la resistència pacífica de La Puya, als municipis de San José del Golfo i San Pedro Ayampuc del departament de Guatemala, on operava el projecte “Progreso VII Derivada”. En aquest cas almenys deu defensors i defensores de drets humans van ser criminalitzats pel Ministeri Públic.

Des dels inicis de l'activitat de mineria química de metalls, la població, en general, ha mostrat el seu rebuig. Ben recordat és el conflicte de “Los Encuentros”, al departament de Sololá, a l'altiplà guatemalenc, on el trasllat del “cilindre” de l'empresa Montana Exploradora va acabar amb la mort d'un dels comunitaris que s'oposaven al pas de la maquinària. Els projectes industrials posteriors que han estat autoritzats o reactivats han generat també el rebuig ciutadà, i han donat lloc a processos de conflictivitat social: es criminalitza la protesta social per part del govern i les empreses transnacionals dels activistes que defensen el territori, l'ambient, l'aigua i els recursos naturals.



Però aquests processos de criminalització no han tingut l'efecte buscat –el cessament de la protesta social i el debilitament comunitari–, raó per la qual tant les empreses com les autoritats nacionals de seguretat han atacat la integritat física dels membres de les diferents resistències comunitàries en contra de l'activitat minera. Els millors exemples d'aquests processos de repressió de la resistència pacífica s'han vist en els casos dels projectes “Progreso VII Derivada” i “El Escobal”.

## **“ L’aliança entre les forces de seguretat i les empreses ha implicat greus violacions dels drets humans i la comissió d’actes criminals ”**

En tots els casos els grups comunitaris han assenyalat l’aliança entre les forces de seguretat i les empreses, que ha implicat el desenvolupament de greus violacions dels drets humans i la comissió d’actes criminals tant per part dels actors de seguretat estatal, com per parts de gerents i treballadors de les empreses.

A Guatemala tan sols pel què fa als processos criminals que actualment són investigats pel Ministeri Públic hi ha casos greus comesos per empreses nacionals i transnacionals a les seves cadenes de subministrament. Les empreses més assenyalades són mineres i de plantacions de palma africana. L’últim any almenys set gerents i representants legals han estat vinculats judicialment a casos de corrupció, atacs a defensors i defensores dels drets humans i crims ambientals que van des de la contaminació de l’aigua per empreses dedicades a la hidrometal·lúrgia, l’explotació il·legal de recursos no renovables i l’intent d’assassinat d’activistes comunitaris que s’oposen a la imposició de projectes extractius<sup>1</sup>. Als casos anteriors se sumen les més de cinquanta denúncies presentades en contra d’indústries sucreres i d’oli de palma africana per la desviació de rius a la costa del pacífic del país.

L’ordenació jurídica de Guatemala permet a les víctimes, i a les organitzacions de drets humans, participar dins del procés penal.. Però lamentablement, gràcies al seu poder econòmic, les empreses aconsegueixen desenvolupar accions legals que permeten

dilatar els processos i, en molts casos, evitar amb això confrontar-se a la justícia. Arran d'això, el Centre d'Acció Legal-Ambiental i Social de Guatemala (CALAS) ha decidit participar en la majoria dels casos que actualment es dirimeixen en el sistema de justícia, ja sigui representant a líders comunitaris, defensors i defensores de drets humans que han estat víctimes de violacions per activitats empresarials, o constituint-se com a querellants. D'aquesta manera, es garanteix l'accés a la justícia i no es deixa impunes els greus delictes comesos; a banda CALAS participa institucionalment en els processos criminals ambientals com a víctima i perjudicada directa, ajudant el Ministeri Públic en els processos d'investigació criminal.

**“ En l'últim any, almenys set gerents i representants legals d'empreses han estat vinculats judicialment a casos de corrupció, atacs a defensors i defensores dels drets humans i crims ambientals ”**

A data d'avui els casos judicials més destacats en contra d'empreses que s'aborden en el sistema de justícia són els següents:

Els esmentats casos han aconseguit avenços substancials en el sistema de justícia del país, però també han aconseguit evidenciar el desenvolupament de processos de litigi maliciós per part de les empreses. També han fet palesa la debilitat del sistema de justícia a l'hora de garantir la presència dels gerents i alts funcionaris d'empreses en els processos judicials. Els exemples més clars són els números 1 i 5 del quadre anterior, en què els representants empresarials han aconseguit evadir la justícia o bé sortir del país abans que les autoritats procedissin a la seva captura.

En conclusió, a Guatemala hi ha un avenç en el sistema de justícia pel què fa a buscar, sancionar i castigar les conductes criminals i violacions de drets humans per part d'empreses, però aquests avenços han de ser enfortits per mitjà de l'aplicació dels

principis sobre empreses i drets humans i altres convenis de drets humans aplicables a aquesta matèria.

1. L'any 2015 el gerent de Minera San Rafael (empresa nacional de la transnacional canadenca Tahoe Resources Inc) fou portat a procés penal i enviat a presó preventiva per la possible comissió del delictes de contaminació industrial de El Escobal, afluent del riu Los Esclavos, principal proveïdor d'aigua per a les comunitats del departament de Santa Rosa. Dos anys abans, el 2013 Alberto Rotondo, gerent de seguretat de la mateixa empresa minera va ser detingut a l'aeroport La Aurora de Ciudad de Guatemala quan pretenia fugir de la justícia, després d'ordenar que desapareixin amb armes de foc contra líders comunitaris que s'oposaven a la imposició del projecte miner de l'esmentada empresa.

Fotografia (CC) : Monk fotografia

© Generalitat de Catalunya

## ARTICLES CENTRALS

### El camí català

**Michela Albarello**

Presidenta de la Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia

Tot i que no ho sembli, la preocupació d'institucions democràtiques, de la societat civil organitzada i de la ciutadania per la violació de drets per part dels grans poders econòmics ve de lluny. Ja el president xilè, Salvador Allende, en el seu últim discurs davant de l'Assemblea General de les Nacions Unides, al desembre 1972, alertava de manera clarivident al voltant de les possibles i nefastes conseqüències de la concentració del poder, i per tant de riquesa, a nivell mundial i denunciava que aquesta situació seria molt perniciosa per a la humanitat<sup>1</sup>.

Per començar, el desembre de 2013 el Parlament de Catalunya va aprovar una moció en què s'instava el Govern a crear un grup de treball en el marc del Consell de Cooperació al Desenvolupament per a "elaborar un pla de sensibilització adreçat a les empreses catalanes deslocalitzades que operen allà on hi ha projectes de cooperació exterior catalans". Aquest grup de treball es va crear l'abril de 2014 i des d'aleshores es ve reunint de manera estable, amb plantejaments que volen garantir efectivitat i coherència entre diferents polítiques amb la participació de diferents sectors implicats.

Per altra banda, el 4 de desembre de 2014, es va aprovar la Llei 16/2014 d'acció exterior i de relacions amb la Unió Europea que promou la defensa de la pau, els drets humans i el desenvolupament humà sostenible, així com "la garantia de la coherència de les accions de promoció de la internacionalització econòmica de Catalunya amb els Principis rectors de les Nacions Unides sobre les empreses i els drets humans, vetllant sempre pel respecte als drets humans en qualsevol acció que es dugui a terme".

**“ El Parlament i el Govern de Catalunya han demostrat la voluntat de vetllar perquè els drets humans siguin respectats per part de tots els actors catalans que actuen més enllà de les pròpies fronteres ”**

A més, s'ha de parlar de la labor duta a terme per la Taula Catalana per la Pau i els Drets Humans a Colòmbia, plataforma d'entitats de la societat civil catalana que va néixer l'any 2002 i que des de fa més de dos anys fa una intensa tasca de denúncia en contra de greus impactes, socials i mediambientals, a la ciutat colombiana de Buenaventura arrel de la implantació de megaprojectes portuaris. Buenaventura és la ciutat portuària de la costa del Pacífic colombià que supera tots els índexs del país de violència i vulneracions de drets humans. Sensible a les demandes de les comunitats afectades, l'any 2014 la Taula va decidir realitzar un estudi sobre els efectes i conseqüències de la inversió de l'empresa catalana Grup TCB, accionista majoritari de la terminal de contenidors TCBuen al port de Buenaventura.

Els resultats d'aquest estudi, "Setge a les comunitats. Els impactes d'una empresa catalana, Grup TCB, a Buenaventura, Colòmbia"<sup>2</sup>, es van presentar el 26 de juny de 2015 al Parlament de Catalunya. Una delegació de representants de l'església, la política i les comunitats afectades de Buenaventura va explicar, en una compareixença als grups parlamentaris que formen part de la Comissió d'Acció Exterior i Cooperació, Relacions Institucionals i Transparència, com els plans de desenvolupament econòmic i urbanístic per a la ciutat estaven generant situacions de violència, amb la participació, directa o indirecta, d'empreses catalanes. Com a resultat, tots els grups parlamentaris van expressar el seu compromís per fer seguiment de la situació.

Traducció d'aquest compromís, a finals d'abril del 2016 una delegació catalana, formada per representants d'organitzacions de la societat civil i d'institucions, va visitar Buenaventura . Entre altres objectius, la delegació havia estat també convidada

a assistir a l'audiència pública “Víctimes del desenvolupament i estat de coses inconstitucionals” convocada per la Comissió de Drets Humans del Senat de la República de Colòmbia i diferents organitzacions socials de Buenaventura. El viatge buscava també trobar fórmules per generar vincles directes de cooperació i solidaritat entre Buenaventura i Catalunya, concretament Barcelona, donada la importància que la «marca Barcelona» comporta en aquesta ciutat del Pacífic. Paral·lelament a tot això, s'havia constituït un “grup (de treball) català d'empresa i drets humans” format per representants de la Taula i de Lafede.cat- organitzacions per a la justícia global amb l'objectiu d'avançar en propostes concretes per contrarestar els efectes de les actuacions més nefastes de les multinacionals catalanes a l'exterior.

És amb la voluntat de donar sortida al treball d'aquest grup que al juny passat es va celebrar una segona jornada al Parlament de Catalunya, per tal de poder definir mecanismes de control i supervisió vinculants per a les empreses catalanes i participats des de la societat civil, en matèria de respecte dels drets humans, socials, econòmics, laborals i ambientals.

## **“ El grup català d'empresa i drets humans treballa amb propostes concretes per contrarestar els efectes de les actuacions més nefastes de les multinacionals catalanes a l'exterior ”**

En aquesta jornada també es va presentar l'estat de la qüestió de la resolució A/HRC/RES/26/9 “Elaboració d'un instrument vinculant sobre les empreses transnacionals i altres empreses respecte als drets humans” adoptada pel Consell de Drets Humans de Nacions Unides (2014) i promoguda per l'Equador, Rússia, Índia i Sud-àfrica, entre d'altres. En aquest sentit la recerca de mecanismes que puguin omplir el buit jurídic que permet la impunitat de les transnacionals en les seves actuacions és prioritari i comú.

A més, representants del grup de treball català van assistir, a finals d'octubre, a la segona sessió del Grup de treball Intergovernamental del Consell de Drets Humans de Nacions Unides a Ginebra<sup>3</sup>, espai on es treballa per arribar a la creació d'un Tractat vinculant per a les empreses transnacionals en matèria de drets humans) i a la cimera alternativa que es va fer paral·lelament. En aquest context internacional es va poder compartir espai amb propostes semblants, com una iniciativa legislativa suïssa que podria acabar proposant un referèndum sobre aquest tema i un projecte de llei francès, i es va posar de manifest el nivell important de maduresa de la iniciativa catalana.

Finalment, fruit de la jornada del juny passat i de reunions posteriors amb tots els grups parlamentaris a Catalunya, **la Comissió d'Acció Exterior i Cooperació del Parlament de Catalunya va aprovar el 4 de novembre 2016, per unanimitat, la proposta de crear un "Centre d'Avaluació dels Impactes de les Empreses Catalanes a l'Exterior que disposi d'instruments vinculants que vetllin pel compliment de la legislació en l'àmbit dels Drets Humans i amb participació de la societat civil catalana, del Govern i del Parlament"** en el termini de vuit mesos. Dels vuit mesos ja n'han passat tres. Queda menys temps per fer realitat el compromís polític cap a la garantia de la prioritat dels drets humans, laborals i mediambientals per sobre dels beneficis empresarials i del poder corporatiu.

1. Daniel Uribe Terán: La pieza faltante del rompecabeza; en "América Latina en movimiento", Alai, núm. 520, desembre 2016, any 40, 2na època, pàg. 13

2. Els autors de l'estudi són María Jesús Pinto, Tomás Gisbert i Xavier Sulé

3. Nota de l'editor: vegeu l'article "Cap a un tractat vinculant" de Khuraisha Patel i Nomonde Nyembe en aquesta mateixa revista.

Fotografia : Xavier Sulé. Port de Buenaventura, Colòmbia

© Generalitat de Catalunya

RECOMANEM

## Materials i recursos d'interès recomanats per l'ICIP

### Informe

#### *El gran escàndol de l'oli de palma*

Amnistia Internacional ha publicat recentment l'informe "El gran escàndol de l'oli de palma. Abusos laborals darrera de grans marques"<sup>1</sup> que documenta un ampli ventall de violacions dels drets laborals i altres abusos de drets humans que es cometen en les plantacions de palma a Indonèsia: treball forçós, treball infantil, remuneracions inferiors al salari mínim, jornades de fins a 12 hores, condicions de treball no segures, vulneracions del dret a la salut i discriminació de gènere.

Indonèsia és el productor d'oli de palma més gran del món i Wilmar, l'empresa que domina el mercat, controla més del 43% del comerç mundial. Cal tenir en compte que pràcticament la meitat dels productes de consum més corrents contenen oli de palma o altres ingredients de la palma: cosmètics, envasos, detergents, biocombustibles, però també productes alimentaris com gelats, xocolata, margarina, cereals processats, etc.

Les investigacions d'Amnistia s'han centrat en les pròpies plantacions i plantes extractores de Wilmar i els seus proveïdors, i han seguit la pista fins a noves empreses d'àmbit mundial que compren l'oli de palma indonesi a Wilmar i omplen els nostres supermercats de diferents productes de consum.

Un punt interessant de l'informe és que no només es fixa en les responsabilitats de les empreses indonèsies. També assenyala la responsabilitat del govern asiàtic en no realitzar controls adequats ni fer complir la seva legislació laboral. Posa a més l'accent en la responsabilitat d'aquestes nou empreses per no aplicar l'adequada diligència



deguda en matèria de drets humans a l'hora de comprar l'oli de palma a Wilmar. Amnistia també denuncia que el certificat RSPO – que en teoria hauria de garantir que l'oli de palma s'ha produït de manera sostenible i sense explotacions – segueix uns processos “profundament deficients” i no pot ser considerat com a garantia.

1. Informe original en anglès: [“The great palm oil scandal: labour abuses behind big brand names”](#). Disponible també en castellà i francès.

## **Web**

### ***Business and Human Rights Resource Centre***

Qualsevol persona que es vulgui endinsar en les relacions entre les empreses i els drets humans ha de començar per visitar el [Business and Human Rights Resource Centre](#). Per fer-nos una idea del volum d'informació que conté el web, cal destacar que hi ha fins a nou categories temàtiques: des d'organitzacions empresarials, fins a la legislació vigent, polítiques d'empresa relacionades amb els drets humans i pràctiques positives. Al web hi trobem els plans d'acció aprovats per diferents països, projectes de llei vigents, articles comentats, enllaços a d'altres centres que s'ocupen de la mateixa temàtica, vídeos, notícies... En definitiva, un volum d'informació enciclopèdic.

Però no es tracta únicament d'un excel·lent recull d'informació classificada temàticament, sinó que el web també inclou eines d'anàlisi molt útils, entre les quals:

- Un mapa de casos legals: inclou casos judicials de violacions dels drets humans per part d'empreses amb informació detallada per conèixer l'estat actual de la situació.
- Un registre de la Llei d'Esclavatge Modern del Regne Unit, que obliga les empreses a realitzar una declaració que inclogui les activitats susceptibles de generar violacions de drets humans. Business and Human Rights Centre ha fet un recull de totes les declaracions portades a terme per les empreses. Actualment hi ha prop de 1.400 empreses recollides al web.
- L'apartat *Business Action* (Acció Empresarial), que presenta diferents maneres en que les empreses poden assumir les seves responsabilitats sobre els drets humans d'una manera positiva.

Un web potent que està disponible amb nou versions lingüístiques. Més, fins i tot, que el web de Nacions Unides.

## **Web**

### ***Due Process of Law Foundation (DPLF)***

DPLF és una organització no governamental fundada a l'any 1996 pel professor Thomas Buergenthal. A partir del treball que va desenvolupar a la Comissió de la Veritat per El Salvador es va convèncer que els drets humans només es garantirien al continent americà amb cossos judicials forts i independents. Així, va decidir crear DPLF per promoure l'estat de dret i els drets humans a l'Amèrica Llatina, mitjançant la investigació aplicada, la incidència política i la difusió d'idees.

DPLF divideix les seves activitats en cinc grans programes: Independència judicial; Drets Humans i Industries extractives; Justícia Transicional; Sistema Interamericà; i Mèxic.

Compta amb un web bilingüe en anglès i castellà on presenta totes les seves activitats i publicacions. La difusió d'idees es fa evident a partir del seguiment del gran nombre d'activitats que realitza. Respecte de les publicacions, resulta molt útil el motor de cerca que permet filtrar per anys, país o temàtica de la publicació. La utilitat és encara més gran si tenim en compte l'ampli ventall: investigacions, informes, la revista Aportes DPLF... Però, pel seu aspecte innovador, cal destacar l'apartat de les infografies. Amb doble caràcter, pedagògic i d'incidència política, les infografies del DPLF son eines excel·lents per les possibilitats de difusió a les xarxes, per les diversitats temàtiques que aborden (missions internacionals, perfils de càrrecs judicials...) i pel rigor i quantitat d'informació que inclouen.

La vessant d'incidència política es completa amb els ja esmentats informes publicats, però sobretot amb el blog, molt arrelat a l'actualitat gràcies a les múltiples entrades mensuals que es publiquen; els autors són diversos, sempre especialistes dels temes que examinen, on destaquen Carlos Martín Beristain, Katya Salazar o Leonor Arteaga, entre d'altres.

## **Pel·lícula**

### ***The True Cost***

El 24 d'abril de 2013 a Dacca, la capital de Bangladesh, es va esfondrar una fàbrica de vuit plantes i van morir al menys 1.127 treballadors i 2.437 van resultar ferits de gravetat. Es tracta de l'accident laboral més greu de la història recent, i va fer evident un problema sobre el que l'Occident preferia no conèixer: les condicions laborals de les persones que fabriquen els béns que massivament consumim als països desenvolupats. Malauradament, l'accident no va suposar un punt d'inflexió definitiu perquè la població dels països rics ens adonéssim de fins a quin punt els nostres excessos, la nostra cultura del viure com si els recursos del planeta fossin infinits, tenen costos directes i reals sobre una part important de la població.

Aquesta és la tesi sobre la que se sustenta la pel·lícula documental *The True Cost* centrada en el món de la moda i les condicions laborals dels treballadors tèxtils. La pel·lícula juga amb l'immens contrast que suposa el glamurós món de l'alta costura amb les condicions laborals que pateixen les treballadores que confeccionen aquelles peces de roba. Certamen la pel·lícula peca d'un excés de determinisme i un, sembla, quasi impossible món per canviar. Però tenint en compte l'esfereïdor accident de fa 4 anys i la poca conscienciació produïda a la població benestant del planeta, potser és un excés voluntari per buscar un canvi de comportament en els hàbits d'Occident.

Des del punt de vista tècnic, la fotografia i la música acompanyen i donen força al missatge de la pel·lícula. Un altre dels encerts és la distribució, ja que el documental és accessible a les principals plataformes de vídeo pel mòdic preu d'una jornada sencera de treball d'una de les protagonistes de la pel·lícula.

© Generalitat de Catalunya

TRIBUNA

## Europa i Àfrica: guerres i paus que ens afecten

**Jordi Palou-Loverdos**

Advocat i mediador en resolució de conflictes

Hi ha opcions vitals que transformen el que és ordinari en extraordinari. Distingir l'essencial de l'instrumental, escoltar i sentir com a pròpies les llàgrimes alienes -es manifestin aquestes aquí o a 6.000 quilòmetres-, optar per cuidar els éssers d'aquí i d'allà... és viure i honrar la vida, amb majúscules. Ara fa 20 anys, persones que havien posat al centre de la seva vida i de la seva professió la cura de tercers van decidir desplaçar-se a Ruanda i la República Democràtica del Congo per posar-se al servei dels que patien, tal com avui en dia hi ha persones que fan el mateix amb els seus veïns, amb persones vulnerables en barris de ciutats i pobles o com aquells que decideixen donar-ho tot a Síria, a les aigües de la Mediterrània, Afganistan, Iraq, Palestina, Israel, Iran o Colòmbia. Fa dues dècades, a través de l'ONG Metges del Món, Flors Sirera (filla, germana i infermera catalana), Manuel Madrazo (pare de dues filles i metge andalús) i Luis Valtueña (fill, germà i periodista madrileny) van decidir dedicar els últims mesos de 1996 i els primers de 1997 a persones en situacions límit a l'Àfrica Central. Fem memòria de la seva vida i de la vida que van donar, no únicament de la seva mort violenta fa 20 anys a Ruanda (el 18/1/1997, allunyada dels tres mesos de bogeria genocida del 1994). Perquè la seva vida té sentit per a tots... i la seva mort, només ells en saben el sentit i com ha transcendit en altres vides.

No van ser els primers; tampoc els últims. Milions de persones -sí, milions, en plural- totes elles amb set d'equitat, de justícia, de pau, de plenitud vivien la seva vida i els va ser arrabassada de forma violenta, o van ser privades de les seves cases, de les seves opcions vitals o dels seus pròxims. Persones aparentment llunyanes, ruandeses,

congoleses, burundeses, canadenques, italianes, britàniques, belgues... i també aparentment properes, com els missioners Joaquim Vallmajó (26/4/1994, Ruanda), Servando Mayor, Julio Rodríguez, Miguel Ángel Isla i Fernando De La Fuente (31/10/1996, R.D. del Congo) o Isidro Uzcudún (10/6/2010, Ruanda). Cooperants i missioners assassinats per ser testimonis incòmodes dels crims dels vencedors (Front Patriòtic Ruandès) a Ruanda i el Congo.

## **“ Flors Sirera, Manuel Madrazo i Luis Valtueña es van desplaçar a Ruanda i al Congo per posar-se al servei dels que patien; fem memòria de la seva vida i la seva mort violenta ”**

En quina situació es troben ara Ruanda o la República Democràtica del Congo? en guerra? en pau? en democràcia? Encara que l'anàlisi complexa d'ambdós països supera aquestes línies sí que podem afirmar que viuen en una situació d'una intensíssima violència directa, estructural i cultural en totes les seves dimensions, en el sentit que propugnen Galtung o Lederach. Encara que la comunitat internacional destaca els progressos econòmics d'aquests països -amb taxes de creixement que ja voldríem per als nostres- els presidents d'ambdós països, Paul Kagame i Joseph Kabila respectivament, van ser actors claus en successives guerres i volen mantenir-se a la butaca i amb privilegis el temps que faci falta.

Malgrat la seva presumpta implicació en crims contra la humanitat, genocidi, crims de guerra, tortura, desaparicions forçades i repressió sistemàtica, Kagame i Kabila són intocables en la seva condició presidencial; per això la volen allargar fins a l'extrem mentre el poble al qual suposadament serveixen es mor, en tots els sentits. Amb diferents paraules i contextos tots dos diuen endevinar la voluntat del seu poble, i es mostren decidits a doblegar-se a la seva voluntat per presentar-se de nou a les eleccions. N'hi ha prou amb un simple exemple per il·lustrar el contrast entre els “salvadors” i els “seus” pobles. En les últimes eleccions presidencials de Ruanda, convocades l'any 2010, el ja president Kagame va ser reelegit amb el 93% dels vots; el

2003 “havia aconseguit” el 94% dels sufragis. Aquests són els titulars que rebem a Occident. Algunes poques paraules greus de l'ONU, Amnistia Internacional i Human Rights Watch després de les eleccions i... endavant (tot això enmig d'una escandalosa complicitat d'alguns estats de la comunitat internacional i multinacionals occidentals amb inconfessables interessos geoestratègics i geoeconòmics a l'Àfrica Central).

Passem per alt moltes coses: per exemple, Victoire Ingabire, una dona valenta -igual que Flors-, ruandesa resident a Holanda, mare i esposa que decideix tornar al seu país el gener de 2010 per presentar-se a les eleccions presidencials. A l'arribada a l'aeroport, clama per la democràcia, convida a canviar de president sense l'ajut de l'exèrcit o la violència (com havia passat al país fins aleshores), reclama justícia per a tots els responsables de crims, advoca pel reconeixement de totes les víctimes (no només les oficialment reconegudes, tutsis), propugna el diàleg per superar la guerra i la repressió (portant a Ruanda les conclusions del Diàleg Intraruandès; els mesos següents el règim de Kagame no li deixa registrar el seu partit, la deté, tortura i condemna a set anys de presó per rebel·lió; ella recorre la condemna i el Tribunal Superior li duplica la pena: quinze anys. Des d'aleshores és presonera política, com molts altres. Té sort de poder-ho explicar, molts no poden fer-ho. Ha recorregut la condemna al Tribunal Africà de Drets Humans i el règim de Kagame va voler retirar-se del tribunal internacional, sense èxit.

Encara que no és un bon auguri que aquest tribunal hagi acceptat com a *amicus curiae* a una organització propera al règim de Kagame i no, en canvi, a organitzacions internacionals -africanes, catalanes i espanyoles-, hi ha l'esperança que s'analitzarà amb rigor i imparcialitat la possible vulneració de drets humans de Victoire en el judici previst per al proper 17 de març<sup>1</sup>. Enmig de tot això, el president ruandès ha aconseguit modificar la constitució per poder presentar-se aquest any a una tercera reelecció i poder continuar al càrrec fins al 2024.

**“ Milions de persones amb set d'equitat, de justícia i de pau, vivien la seva vida i els va ser**

## **arrabassada de forma violenta ”**

Salvant les distàncies, tot això em recorda massa a episodis que hem patit de guerra civil i dictadura en aquest país: l'octubre de 1990 Kagame i els seus homes envaeixen Ruanda des d'Uganda i inicien una guerra per conquerir el poder (perdut); no se surten amb la seva del tot i la guerra degenera en genocidi, i després de 100 dies de bogeria assassina multidireccional Kagame pren el poder per la força el juliol de 1994; inicia una forta repressió al país (a més de dues guerres a la veïna R.D. del Congo, que continuen produint milers de refugiats a l'Àfrica i Europa), es rebateja com a demòcrata davant de la comunitat internacional, essent una veritable dictadura sistemàticament repressiva. És probable que aquest any sigui reelegit president amb gairebé el 100% dels vots. Tinc la impressió que les persones i els pobles tenim menys necessitat d'alliberadors de la pàtria, populistes i proveïdors de llibertat material (en forma de líders visionaris i/o de líders de corporacions multinacionals) i més de ciutadans que es posin al servei de les persones i els pobles.

El Tribunal Penal Internacional per a Ruanda, creat per investigar els crims més greus produïts en aquest país (únicament de l'any 1994), ha investigat només una part del conflicte i no ha volgut investigar ni la mort del missioner Vallmajó, ni de bisbes, religiosos tutsis i hutus, ni de víctimes hutus o twas. Només ha condemnat una vintena de líders hutus del règim Habyarimana contra el qual va lluitar Kagame. Aquest tribunal no pot investigar la mort de Flors i els seus companys el 1997, ni de la resta de víctimes espanyoles i ruandeses i congolese; tampoc no ho pot fer el Tribunal Penal Internacional, competent només per a investigar crims posteriors a l'any 2002.

**“ Tenim menys necessitat d'alliberadors de la pàtria, populistes i proveïdors de llibertat material i més de ciutadans al servei de les persones i els pobles ”**

Per això, els familiars de Flors Sirera i d'altres víctimes catalanes, espanyoles i ruandeses, juntament amb destacades institucions públiques (incloent als ajuntaments de Figueres, Manresa, Navata o Sevilla) i ONG nacionals i internacionals, van interposar una acció de justícia segons el principi de justícia universal. Després d'anys d'investigacions amb testimonis protegits, el jutge va dictar ordres d'arrest internacional contra 40 membres de la cúpula politicomilitar de Ruanda, amb Kagame al capdavant. A partir d'aquí es van produir nombrosos impactes internacionals<sup>2</sup>, que van intentar ser neutralitzats. L'últim, la detenció -a petició d'un jutge espanyol- del general Karake Karenzi a Londres, qui va aconseguir evitar el judici d'extradició gràcies a les maniobres i interferències polítiques de la fiscalia britànica i de l'advocada de Karake, Cherie Blair (esposa de l'anterior *premier* Toni Blair, assessora "gratuïta" de Kagame). Cal afegir que el govern espanyol va voler suprimir la justícia universal, tot obligant així les víctimes a recórrer en empara davant del Tribunal Constitucional.

Avui continuem posant en el centre Flors, Manuel, Luis, Victoire i a tots els que, sigui quin sigui el lloc de responsabilitat que ocupen, es posen al servei de les persones i els pobles i treballen per a la realització dels drets humans en societats més equitatives, harmòniques i pacífiques.

1. Victoire Ingabire, ja com a presa política, va ser una de les nominades al Premi Sakharov a la llibertat de consciència del Parlament Europeu i és, per tercer any consecutiu, candidata al Premi Internacional Catalunya atorgat per la Generalitat de Catalunya. També ha estat candidata al Premi ICIP Constructors de Pau 2016.

2. Més informació sobre la causa de justícia i els seus impactes a [l'Anuario de Acción Humanitaria y Derechos Humanos](#), Universitat de Deusto, 2015.

Fotografia : UN Photo/Isaac Billy

© Generalitat de Catalunya



TRIBUNA

## **PBI: Fent visible la intrahistòria de les persones que lluiten per la pau**

**Virginia Mazuela Coll**

Brigadista, PBI Colòmbia, PBI Estat Espanyol

Fa 35 anys que PBI obre espais per a la pau, acompanyant persones defensores de drets humans que estan amenaçades per la feina que fan. Avui dia hi ha voluntariat internacional de PBI a Colòmbia, Guatemala, Hondures, Mèxic, Indonèsia, Nepal i Kènia. Aquest treball sobre el terreny es complementa necessàriament des dels catorze grups nacionals de PBI, la tasca fonamental dels quals és construir una xarxa de suport i assistència que es posa en marxa quan les persones acompanyades reben amenaces o fustigació. Aquest mecanisme assegura que diplomàtics, integrants de govern i altres personalitats reconegudes pressionin els presumptes autors de violacions de drets humans o les autoritats locals amb l'objectiu de prevenir -ne l'abús.

Aquestes esquerdes per a la pau que obren els i les defensores als seus propis països són petites al principi però s'eixamplen amb la presència i el focus internacional. PBI acompanya la història -amb minúscula, el que Unamuno va anomenar la intrahistòria - dels marginats que lluiten per canviar la Història -amb majúscula-.

A tall d'exemple, els qui han protagonitzat els titulars dels Acords de Pau a Colòmbia han estat el president Santos i el comandant de les FARC Timochenko, però els qui faran possibles els acords són aquells que durant dècades han apostat per una resolució no armada i no violenta, i han arriscat la seva vida dia rere dia: els defensors i defensores de drets humans, les comunitats camperoles que volen viure fora del conflicte i proposen alternatives de protecció comunitària creatives, respectuoses amb la vida (la pròpia, la de les futures generacions i la del medi en el qual viuen). Aquelles persones que han humanitzat el conflicte i ens han recordat que hem d'exigir respecte

pels drets humans fins i tot en èpoques de guerra, que no es pot involucrar un civil en els operatius. I això malgrat que en un país com Colòmbia 8 de cada 10 morts a causa del conflicte han estat, precisament, civils. Negociadors, Comandants, Presidents s'escriuen amb majúscula i amb noms propis; víctimes, desplaçats... s'escriuen amb minúscula, sense noms propis i, generalment, darrere d'una xifra.

**“ Negociadors, Comandants, Presidents  
s'escriuen amb majúscula i amb noms propis;  
víctimes, desplaçats... s'escriuen amb  
minúscula, sense noms propis i, generalment,  
darrere d'una xifra ”**

A PBI volem que s'escoltin els que donen veu a aquests col·lectius; que les pàgines, els llibres i els volums dels qui estan documentant les agressions es llegeixin a les institucions adequades, i que cobrin un significat que torni als éssers estimats de les víctimes la raó de la desraó, que torni l'esperança a les seves comunitats i que doni ànims als més joves. Per això cadascuna i cadascun dels més de mil brigadistes que han format part de PBI en aquests 35 anys és portador de moltes històries de vida de la intrahistòria. Aquestes persones no surten habitualment als mitjans i, si ho fan, el seu relat ha estat tergiversat per alguna raó. El voluntariat de PBI sí que coneix la seva història i sent l'obligació de donar-la a conèixer, de parlar; de relatar les vivències i lluites com les de l'Hilma, el Luis Eduardo, l'Enrique, el Ramiro, la Brígida... els noms de la intrahistòria.

No hi ha brigadista que tingui dubtes sobre el concepte de “resiliència” perquè els nostres fabricants d'intrahistòria donen sentit cada dia a aquesta paraula, convertint la mort en vida, en dignitat i en aprenentatge, tal com va passar el 21 de febrer de 2005 amb l'assassinat i esquarterament de Luis Eduardo, juntament amb set persones més, tres dels quals eren nens i nenes. Al cap de poques setmanes d'aquella matança, la història de resistència i d'agressions a la Comunidad de Paz de San José d'Apartadó es

va multiplicar als quatre cantons del planeta: organitzacions civils, parlamentaris, ministeris d'exterior, oficines de Nacions Unides... Així mateix, les mentides d'Álvaro Uribe en relació amb la matança, atribuïnt-la a revenges internes de la guerrilla, van avergonyir el cos diplomàtic present a Colòmbia, conscient de la veritat en part gràcies a les intenses interlocucions mantingudes amb PBI. A més, els militars culpables han estat jutjats el 2013 i s'ha dictat una sentència emblemàtica, de vint anys de presó, que fa comprendre els mecanismes i les clavegueres de la connivència entre l'exèrcit, l'Estat i els paramilitars. Aquella matança va ser realitzada conjuntament pel Bloque Héroes de Tolová de las Autodefensas Unidas de Colombia (AUC) i les tropes de la Brigada XVII de l'exèrcit.

**“ No hi ha brigadista que tingui dubtes sobre el concepte de “resiliència” perquè els nostres fabricants d'intrahistòria donen sentit cada dia a aquesta paraula, convertint la mort en vida, dignitat i aprenentatge ”**

PBI ha acompanyat la Comunidad de Paz des del 1999, malgrat els innombrables atacs. La pregunta, aquells primers anys d'acompanyament, era obligada: quina protecció atorga PBI si continuen els assassinats? La matança de 2005 va ser un punt d'inflexió, ja que els atacs van continuar però mai amb aquella envergadura. La no-ingerència en els assumptes interns d'aquells a qui acompanyem és un principi bàsic de PBI i en aquell cas va prevaler com a criteri. Malgrat els dubtes de si havíem de quedar-nos o no, vam decidir seguir al seu costat, el camí que ells van triar. D'aquesta manera, la comunitat va continuar obrint la seva esquerra per a la pau durant els anys d'atacs més intensos, en part gràcies a la presència permanent de PBI i a la profunda feina d'incidència que es va fer. S'exigia respecte, investigació i justícia a la Brigada XVII, al ministeri de l'Interior, a la Fiscalia... No només a Colòmbia, també a Amèrica del Nord i a la Unió Europea.

Per a aquells brigadistes que acompanyaven i continuen acompanyant dia i nit els i les camperoles de San José mai no hi ha hagut dubtes sobre la pertinència de ser-hi present. No oblidaré la mirada de terror d'una nena de cinc anys quan ens va veure sortir amb les motxilles per fer el canvi de torn. Va mirar cap al turó que envoltava el poble des d'on l'exèrcit vigilava la comunitat i va dir: "No marxeu sisplau, aquesta gent continua aquí". Tampoc no oblidaré com el representant legal de la Comunidad es va amagar darrere de la brigadista quan els paramilitars van atracar el cotxe on anàvem per robar els diners de la venda del cacau. I també em va quedar gravada la cara de satisfacció del Consell Intern quan vam dir que havíem aconseguit tocs d'atenció al govern colombià d'alguns dels més influents congressistes nord-americans per la matança de 2005. I continua triomfant la resiliència quan es planifica una macrodelegació que assisteixi al vintè aniversari de la comunitat que se celebra a San Josecito i on assistiran, una vegada, tres regidors de la meua ciutat.

**“ PBI vol magnificar els actes heroics, creatius,  
que enalteixen la dignitat de l'ésser humà;  
comportaments exemplars de la gent  
desconeguda a qui acompanyem ”**

PBI, però, no ha estat només a San José; va néixer a Centre Amèrica als anys 80 on, tristament, en les últimes dues dècades els projectes s'han reobert per la crisi de drets humans que s'està vivint. Canvien els paisatges, les llengües, els colors de la pell, les sigles dels partits i els sistemes polítics però la intrahistòria d'un país sotmès a la violència política no canvia. Els comportaments humans, tan heroics com miserables, es repeteixen. El nostre cinema i la nostra literatura estan plens d'exemples semblants, se'ns relaten aquells mateixos moments en diferents llocs i diferents guerres. Qualsevol brigadista ha conegut herois com el professor que encarna Fernando Fernán Gómez a la pel·lícula *La lengua de las mariposas*, però també famílies que, quan canviava el color del poder, han apedregat l'abans estimat professor per salvar la seva vida. Comportaments idèntics es llegeixen a la *Suite française* d'Irène Némirowsky, que malgrat transcorre a

França durant la Segona Guerra Mundial descriu amb tota profunditat els diferents matisos de la por en una guerra i en una persecució. El pitjor i el millor de l'ésser humà surten en situacions de violència extrema, comportaments repetits arreu del món. No hi ha res per descobrir però PBI vol magnificar cadascun d'aquells actes heroics, creatius, que enalteixen la dignitat de l'ésser humà; comportaments exemplars de la gent desconeguda a qui acompanyem, perquè siguin exactament això, exemples, i la pau i el respecte als drets humans es facin possibles.

A cadascun d'aquests personatges resistents les persones brigadistes podrien posar-li un nom propi; persones que han acompanyat, i admirat en ocasions, amb qui fins i tot han intimat després de compartir hores, dies i setmanes.

Avui veig orgullosa com PBI continua posant el focus en les causes més emblemàtiques de cada moment i cada país, fent que sigui possible la feina dels qui lluiten per allò seu: la seva terra, la seva aigua, els seus cultius i el seu aire net; pels seus.

Fotografia: PBI Colòmbia

© Generalitat de Catalunya

ENTREVISTA

## Entrevista a Shawna Bader-Blau, directora executiva de Solidarity Center

Eugènia Riera

Institut Català Internacional per la Pau

*Shawna Bader-Blau, directora executiva de Solidarity Center*

*Solidarity Center, amb seu als Estats Units, és l'organització de defensa dels drets dels treballadors més important del món. És present a més de 60 països, on lluita contra l'explotació i la discriminació laborals i promou unes condicions de treball dignes, estables i segures. En aquesta entrevista parlem amb la seva directora executiva, l'activista Shawna Bader-Blau, sobre els avenços i reptes pendents en el respecte dels drets humans per part de les empreses.*

**El treball infantil, la discriminació per raó de gènere, de raça o ètnica i les condicions de treball precàries són diferents formes de violació dels drets humans. Quins són els principals àmbits de preocupació de la vostra organització?**

A Solidarity Center ens esforcem per ajudar els treballadors de tot el món. Creiem que és realment l'acció de les persones i la seva capacitat d'unir-se i d'organitzar-se per canviar les coses el que donarà lloc a unes economies més justes. I defensem específicament un principi fonamental: que els drets humans essencials dels treballadors en el seu lloc de treball inclouen la llibertat d'associació i el dret a formar sindicats i a negociar col·lectivament amb les seves empreses per millorar els llocs de treball.

**Solidarity Center treballa a tot el món. A quines regions constaten més casos d'abusos per part de les empreses?**

Treballem a totes les regions del món, a 60 països, i hem vist que, per als treballadors, l'economia global presenta més similituds que no pas diferències. De fet, veiem que el 60% dels treballadors del món estan ocupats d'una manera que en diem precària, amb contractes temporals i llocs de treball incerts. I en algunes parts del món, a l'Àfrica i Àsia meridional, aquesta xifra arriba fins al 80%. A més, la majoria de les vegades, els treballadors en aquest tipus de llocs de treball no tenen llibertat d'associació ni dret a negociar col·lectivament. Estan exclosos d'aquests drets per llei. El que veiem arreu és que els treballadors són privats, de forma realment extrema i massiva, del dret humà fonamental a reunir-se i a lluitar per obtenir salaris i condicions millors. I això fa les persones extremadament vulnerables als abusos i l'explotació, a nivell mundial. Per exemple, si observem el nombre de treballadors migrants internacionals a tot el món, veurem que 150 milions de persones van creuar les fronteres l'any passat en busca de feina en un altre país. La majoria d'aquestes persones, quan entren en un altre país per treballar -especialment si es tracta de treballadors amb salaris baixos-, es veuen privats del dret a formar o afiliar-se a un sindicat. I el que passa és que acaben atrapats en aquest tipus de llocs de treball amb baixes retribucions en els quals no poden millorar ni els salaris i les condicions. El resultat d'això és que les migracions laborals contribueixen a fer augmentar l'explotació dels treballadors arreu del món en comptes de constituir una oportunitat perquè els treballadors individuals millorin els seus mitjans de subsistència i donin suport a les seves famílies anant a treballar a l'estranger. Això és el que realment hauria de ser.

**“ No deixes els teus drets humans en un país  
quan creues cap a un altre. No factures els drets  
humans a la frontera, te'ls emportes amb tu ”**

Creiem que la manera en què podem ajudar els treballadors a aconseguir aquest objectiu de millorar els seus mitjans de vida a través de la migració laboral és ajudant-los perquè els seus drets humans siguin respectats. No deixes els teus drets humans en un país quan creues cap a un altre. No factures els drets humans a la frontera, te'ls

emportes amb tu.

**El 2011 el Consell de Drets Humans de les Nacions Unides va aprovar els Principis Rectors sobre les Empreses i els Drets Humans (UNGP, per les seves sigles en anglès). Aquest marc legal és suficient per garantir el respecte dels drets humans?**

Sincerament, creiem que els UNGP són un gran marc i un bon començament. Hi ha molts instruments internacionals que aborden el tema dels drets humans dels treballadors. El problema de tots ells és que falten garanties específiques i no s'apliquen. Per tant, el que és necessari en un marc com els Principis Rectors de les Nacions Unides o a qualsevol altre marc legal és que, tant a nivell de país com a nivell de l'economia global, les empreses i els Governos siguin específicament responsables d'implementar aquests principis. I massa sovint això no passa. En general, el que veiem és que les empreses del sector privat afirmen que respectaran els drets humans, però només de manera voluntària, perquè han decidit fer-ho. On i quan? I el problema és que 20 anys de compliment voluntari per part d'empreses del respecte dels drets humans dels treballadors no ha produït millores substancials en els esmentats drets humans. N'hi ha prou amb veure el desastre de Rana Plaza, a Bangla Desh: les empreses havien afirmat que les fàbriques eren adequades i segures, però més de 1.100 treballadors van morir aquell dia perquè això no era cert.

**Com podria un tractat internacional vinculant sobre empreses i drets humans ser efectiu?**

Un tractat internacional vinculant sobre drets humans és sempre un important pas endavant, però la pregunta és: quins Estats es comprometran a implementar aquest tractat i es responsabilitzaran específicament, tan ells com les empreses, del seu compliment?

**Pel què fa al desastre de Rana Plaza, a Bangla Desh, en quina mesura les condicions laborals i de seguretat dels treballadors han millorat quatre anys després?**

Immediatament després dels fets es van produir algunes millores pel què fa a l'exercici dels drets dels treballadors perquè, a nivell mundial, la indignació va ser increïble i, a nivell local, els treballadors de Bangla Desh van ser alhora hàbils i agressius,



organitzant-se per defensar els seus drets. Van exigir que les marques industrials globals i també els seus Governes es fessin responsables de les normes de seguretat al seu país. I, efectivament, al principi vam veure algunes millores: molts milers de treballadors van poder formar sindicats o afiliar-s'hi i es van posar en marxa negociacions amb les empreses. També vam veure marques mundials reunir-se amb els sindicats per negociar avenços molt innovadors relatius a la rendició de comptes i a la millora dels edificis a tot Bangla Desh.

**“ En general, el que veiem és que les empreses afirmen que respectaran els drets humans, però només de manera voluntària. On i quan? ”**

Tanmateix, el que està succeint ara és que, com que els treballadors han exigit aquestes millores, les empreses, les fàbriques i el Govern s'han llançat a intensificar els esforços per limitar els seus drets d'una manera deliberada i realment preocupant. Hem vist que el Govern nega cada vegada més el registre de nous sindicats. I molt recentment, al desembre passat, 1.600 treballadors no sindicats van ser acomiadats per una empresa després que haguessin provat de demanar salaris i condicions millors. Aquestes persones, que guanyaven de 68 a poc més de 100 dòlars al mes, van ser acomiadades per haver-se expressat i haver exigit millors condicions. I el que és pitjor, el Govern ha estat donant suport al comportament de l'empresa privada en qüestió, ajudant en la detenció de molts dels treballadors. Tenim 24 dirigents sindicals que han estat arrestats i empresonats. Així que quan parlem d'empreses i drets humans, on és la rendició de comptes respecte al comportament d'aquest Govern i d'aquestes empreses amb aquests treballadors? El desequilibri és enorme.

Sense un veritable compromís global vinculant dels Governes i les empreses perquè hagin de rendir comptes per les violacions de drets humans, temem que aquest tipus de comportament serà fomentat en lloc de descoratjat.

**En les relacions internacionals, creu que el poder està més en mans dels Governos o de les empreses?**

Penso que en les últimes dècades hem assistit a una creixent concentració de riquesa i a una desigualtat cada vegada més gran dins dels Estats i entre els Estats, el que ha donat lloc, a molts països, a una concentració de poder que és tant econòmica com política. Cada vegada més, la diferència entre el poder de les empreses i el dels Governos és difícil de discernir: qui és més poderós, les empreses o els Governos? De vegades les empreses són encara més poderoses que els Governos. Tenen més riquesa i tenen, diguem, més influència en com es gestiona l'economia. I aquest augment de la desigualtat i una concentració més gran de la riquesa són molt perjudicials, no només per als drets humans sinó també per a la dignitat humana, el progrés i la democràcia a tot el món. Per a nosaltres, la resposta realment ha de ser ampliar els drets humans dels treballadors, que aquests puguin unir-se, aixecar-se i parlar alt i fort per la seva dignitat, negociar millors salaris i condicions de treball i millorar les comunitats a través del poder col·lectiu.

**Creu que el nou Govern dels Estats Units, de Donald Trump, influirà en els drets dels treballadors?**

Els Governos tenen poder per millorar les vides dels treballadors, per garantir que tinguin feines segures i que no es produeixin abusos a la cadena de subministrament. També creiem, com a organització nord-americana, que ha de ser una qüestió de principis per al nostre Govern i per a tots nosaltres que els béns no siguin produïts mitjançant un treball en condicions de servitud o mitjançant treball infantil, i que qualsevol persona que treballi arreu del món ha de poder fer-ho en condicions de seguretat i dignitat. Defensem aquesta visió i ho farem amb qualsevol Govern.

**“ El desafiament per a tots els que formem part de la comunitat de drets humans és estar units i lluitar per crear més oportunitats de treball**

## **decents, millors mitjans de vida i més dignitat i llibertat humanes ”**

**Què opina de la Llei sobre l'Esclavitud Moderna del Regne Unit, que exigeix a les empreses amb una facturació superior a 36 milions de lliure a posar per escrit les mesures que prenen per eradicar l'esclavitud i el tràfic de persones?**

És un primer pas positiu, però no estableix sancions per a les empreses amb esclavitud a les seves cadenes de subministrament i no inclou els béns produïts per filials de les empreses o destinats a llocs que siguin fora del Regne Unit. I les empreses que ignorin els requisits de presentació d'informes infringiran la llei, però sense massa riscos o conseqüències.

**Vostè ha treballat com a activista i defensora dels drets humans durant 17 anys. Actualment, quins són els principals desafiaments en la interacció entre empreses i drets humans?**

El principal desafiament a nivell global és l'ascens de Governos, a tot el món, que actuen cada vegada més en contra dels drets humans. Hi ha un ressorgiment global de l'autoritarisme i una repressió de l'esfera pública a tot el món. I es tracta d'un gran repte perquè aquest fenomen succeeix al mateix temps que l'expansió més important, en la història moderna de la humanitat, dels drets de les empreses i els inversors per operar a nivell mundial. Quan aquestes dues coses es combinen, resulta extremadament difícil que els treballadors i els ciutadans s'uneixin per defensar i millorar els seus mitjans de subsistència i eixamplar la democràcia. Per tant, el desafiament ara mateix és que tots nosaltres, la comunitat de drets humans -ONG, defensors dels drets humans, sindicats, etc. - ens mantinguem units a fi d'oposar-nos a la supressió de l'esfera pública i lluitar per crear més oportunitats de treball decents, millors mitjans de subsistència i més dignitat i llibertat humanes.

Fotografia : Shawna Bader-Blau

© Generalitat de Catalunya

SOBRE L'ICIP

## Notícies d'actualitat, activitats i publicacions

ICIP

Institut Català Internacional per la Pau

### Lliurament del Premi ICIP a Brigades Internacionals de Pau

L'ICIP va lliurar el passat dimarts 7 de febrer el Premi ICIP Constructors de Pau 2016 a l'ONG Brigades Internacionals de Pau (PBI), per la seva tasca de protecció i acompanyament de defensors i defensores dels drets humans, en un acte al Parlament de Catalunya seguit per un centenar d'assistents.

La cerimònia va estar presidida per la presidenta del Parlament, Carme Forcadell, i el president de l'ICIP, Xavier Masllorens. Per part de l'organització premiada va recollir el guardó la responsable de PBI Estat espanyol, Montserrat García, mentre que la glossa va anar a càrrec de la històrica activista pels drets humans i actual diputada al Congrés de Guatemala, Nineth Montenegro, que va fer un emotiu discurs sobre la seva relació amb PBI.

[Vídeo íntegre de l'acte](#)

### Seminari internacional “Empreses i Drets Humans”

L'ICIP i la Direcció General de Cooperació de la Generalitat de Catalunya organitzen el seminari internacional Empreses i Drets Humans: comparant experiències. Una mirada centrada en la perspectiva extraterritorial, que tindrà lloc els dies 16 i 17 de febrer al Parlament de Catalunya, amb l'objectiu de plantejar els avenços i qüestions pendents en la relació entre les empreses i la protecció dels drets humans.

En els darrers anys ha crescut extraordinàriament la sensibilització de l'opinió pública al voltant de la necessitat que les empreses desenvolupin les seves activitats econòmiques amb ple respecte pels drets humans i el medi ambient. L'ICIP ha liderat la creació de la Xarxa Internacional de Recerca sobre Empreses, Conflictes i Drets Humans (BCHR Network) i, també a Catalunya, el Parlament ha aprovat recentment una resolució que insta el Govern a crear un centre d'estudi i avaluació sobre els impactes de les empreses catalanes amb inversions a l'exterior.

## **El I Concurs ICIP de Hip-hop per la Pau ja té veredicta**

Coincidint amb el Dia Escola de la Noviolència i la Pau (DENIP), el 30 de gener, l'ICIP va fer públic el veredicta del I Concurs de Hip-hop per la Pau, adreçat a joves i estudiants de Catalunya d'entre 12 i 25 anys amb l'objectiu de fomentar la cultura de pau.

El videoclip "STOP WARS" creat per un grup d'alumnes de l'Institut Lauro de les Franqueses del Vallès, ha guanyat el primer premi en la Modalitat 1, destinada a estudiants d'ESO, FP i Batxillerat de Catalunya, mentre que l'obra "NO LA MALTRATES" d'un grup de joves vinculats a la Fedelatina, ha guanyat en la Modalitat 2, destinada a centres i entitats socioculturals, educatius o lúdics.

Els premis són una *masterclass* impartida pel tallerista i activista Pau Llonch (per als guanyadors de la Modalitat 1) i una gravació a l'estudi professional "La Conga Music" de Sabadell (per als guanyadors de la Modalitat 2).

## **Últimes publicacions**

- *El antigolpe. Manual para la respuesta noviolenta a un golpe de estado*, de Gonzalo Arias. Publicat per l'ICIP i Líniazero dins la col·lecció "Eines de pau, seguretat i justícia". Disponible en paper i també en format pdf i ePub.

- *Entender la noviolencia: contornos y contextos*, de Maia Carter Hallward i Julie M. Norman (editores). Publicat per l'ICIP i Bellaterra edicions dins la col·lecció "Paz y Seguridad".